

ALLORA?

**99 ALLEDAAGSE ITALIAANSE WOORDEN
EN HUN VERRASSEDE BETEKENISSEN**

MET ANEKDOTES EN CARTOONS

STEF SMULDERS

Amazon KDP

Eerder verschenen van dezelfde auteur

Italiaanse Toestanden – Leven en overleven in Italië (2014)

Meer Italiaanse Toestanden (2016)

Nog Meer Italiaanse Toestanden (2017)

Bezoekuur en 99 andere verhalen (2021)

Het echte Italië – Verhalen uit het dagelijkse leven (2023)

Italiaans Leren met Woordpuzzels (2023)

Het Italiaanse Menu Verklaard (2024)

“Italiaans: spreken gaat minder, maar ik eet en drink het voortreffelijk.”

Lévi Weemoedt

Italiaanse Woorden

Sinds ik in Italië woon, ontdek ik soms woorden en zegswijzen die ik tijdens de lessen Italiaans die ik gevolgd heb nooit tegen ben gekomen, waarschijnlijk omdat ze te onbelangrijk waren. De harde grammatica ging voor! Maar vaak zijn dit soort kleinigheden juist heel aardig om te weten. Op alfabetische volgorde beschrijf ik een veeltal aan weetjes: bij elke letter een of meer korte verhaaltjes. Nu kent het Italiaanse alfabet officieel maar 21 letters: de j, k, w, x en y worden, behalve in leenwoorden, niet gebruikt. Dus zou ik kunnen volstaan met hoofdstukjes voor de 21 letters die het Italiaans wel kent. Zo lui ben ik echter niet en dus heb ik ook bij de letters k, w en x iets bedacht.

Allora

Een van de woorden die je het vaakst hoort (maar niet vaak leest, want het is een typisch woord voor de spreektaal) is *allora*. En dat is (natuurlijk) vooral omdat het eigenlijk niets betekent. Het is vooral een inleidend woord dat je gebruikt als je niet weet hoe je een gesprek moet beginnen. Je ontmoet een kennis en na een eventuele begroeting (*salve, ciao*) en de obligate vraag *come stai?* weet je niet meteen wat je nu moet doen (je hebt de kennis al een tijdje niet gezien en weet niet wat hij of zij denkt). Dan komt de redding in de vorm van de vraag “*Allora?*”, wat zoiets betekent als “En?”. Nu ligt de bal bij de ander, die ook blij is omdat hij of zij waarschijnlijk hetzelfde probleem had, maar dankzij *allora?* over zichzelf kan praten zonder belast te worden. *Allora*, altijd en overal inzetbaar als gespreksmeermiddel!

Alto

„*Ma è più grande di te?*” wilde Roberto weten. Of Nico’s zus Nel ouder was dan hij. Nico dacht na, zelf was hij 1,80 m maar Nel was toch iets kleiner, dacht hij. „*No, più piccola,*” antwoordde hij dus. Roberto begreep er niets van: „*No, non intendo Vera, ma come si chiama, Nel!*” „*Sì, sì,*” bevestigde mijn echtgenoot. Tijd om in te grijpen, besepte ik. Deze spraakverwarring zou uit zichzelf niet tot een oplossing komen. Wat Roberto bedoelde was of Nel ouder was dan Nico, niet groter of langer. In Italië zegt men van iemand die ouder is dat hij ‘groter’ is, *più grande*. *Più anziano* kan ook, als je verwarring wil voorkomen. In het Nederlands kennen we het wel van grotere of kleinere broer maar de zegswijze ‘mijn broer is groter’ gebruiken we niet. Italianen zijn consequenter, want ze gebruiken ook *minore* en *maggiore* voor kleinere of grotere broer of zus.

Maar wat is in het Italiaans dan wel het woord voor de lengte van een persoon? Daarvoor gebruikt men het woord *alto*, dat echter niet alleen lang en hoog maar ook laag of diep, *profondo*, kan betekenen! *Com’è alto il mare*, hoe diep is de zee. Of: wat zijn de golven hoog! Ons klinkt de eerste betekenis heel vreemd in de oren en het kan heel verwarrend zijn, zoals ik tijdens mijn inmiddels overleden studie Middeleeuwse Cultuur ontdekte. *L’alto medioevo* is niet hetzelfde als *the High Middle Ages*: de Italiaanse *studiosi* duiden er de vroege, diepe, Middeleeuwen mee aan, terwijl

het in het Engels juist de late, hoge, cultureel veel ontwikkelder eeuwen zijn.

En dan heb je nog *alt*: klinkt als oud (op z'n Duits), lijkt op *alto* en betekent stop, ofwel halt voor normale mensen zonder spraakgebrek, die de 'h' wel fatsoenlijk kunnen uitspreken.

Andrea

Ik kwam er maar niet uit. De vraag ging over een hij en een zij, maar wie was die hij? In de conversatie die ik net beluisterd had, kwam geen man voor, alleen een Roberta en een Andrea. Ik snapte er niets van en vulde op goed geluk maar een antwoord in. Fout waarschijnlijk. Jammer, maar helaas. Ik was bezig met het tentamen luistervaardigheid van de Universiteit Utrecht waarvoor je een tiental vragen moest beantwoorden, vragen die gingen over korte gesprekjes die je via een koptelefoon te horen kreeg. Hoewel er tijdens de studie Italiaans weinig aan luistervaardigheid werd gedaan, lukte het mij goed om de vragen te beantwoorden. Behalve die ene gekke vraag dus. Na afloop van de toets kwamen verschillende studenten even bij elkaar om de moeilijke punten te bespreken en in te schatten of ze het tentamen gehaald hadden. Gek genoeg begon niemand over de onmogelijke vraag waarover ik gestruikeld was.

Uiteindelijk vroeg ik maar aan een medestudente met wie ik het meest vertrouwd was hoe zij die vraag beantwoord had (ik gooide de vraag liever niet in de groep, om een eventuele openbare afgang te voorkomen): „Ik snap die vraag over die man niet, wie is die man?” „O, maar dat is Andrea! Zo moeilijk was die vraag toch niet?” was het nuchtere antwoord. Even stond ik perplex. Andrea is een man? „Maar is Andrea geen vrouwen naam dan?” vroeg ik wanhopig. „Nee, haha, denk maar aan Andrea Bocelli!”

Verrek ja, dat is waar ook. „Maar die zingt wel erg hoog hoor,” antwoordde ik toen maar, in een vergeefse poging mijn schaamte te bedekken. Wat stom! Ik was erin getuind. Mannelijke zelfstandige naamwoorden eindigen in het Italiaans bijna allemaal op een o en vrouwelijke op een a, dat was er aan het begin van het jaar goed ingestampt. Hetzelfde gold voor namen van mensen, dacht ik. En op basis van deze kennis was ik blind op de taalklippen gevaren.

Andrea is een man. Ik vergeet het nooit meer. Maar wacht eens: dat betekent dat Vaticaankenner Andrea Vrede volgens de Italianen een man zou moeten zijn. Zou zij vaak meemaken dat Italianen bij een eerste ontmoeting met haar verrast zijn geen man aan te treffen? Nog gekker: mijn voornaam, Stef, leidt nogal eens tot verwarring want het kan ook de afkorting van Stefanie zijn. Helemaal wanneer je zoals ik de mannelijke partner van een man bent. En Simone is ook een man, net als Luca en... en... Italiaanse macho's met een vrouwen naam, *ahahah*.

Beccare

„Attento: quando scegli il nome giusto, ti becca la scossa,” zei *conduttore*, quizmaster Carlo Conti voor de zoveelste keer tegen de kandidaten. Iedere avond presenteerde hij tot twee jaar geleden van kwart voor zeven tot acht uur de quiz *L'eredità* op RaiUno. Een immens populair programma, vooral vanwege het laatste onderdeel, de *ghigliottina*, waarbij de overgebleven kandidaat tienduizenden euro's kan winnen. Daarvoor moet hij een woord raden op basis van vijf aanwijzingen, een raadsel met een hoge moeilijkheidsgraad maar daarom juist leuk om thuis aan mee te doen. In alle jaren dat ik keek had ik het woord maar één keer goed.

Maar voor het zover is moeten de kandidaten veel andere spelonderdelen zien te overleven, waaronder de *scossa*, de bliksem. Voordat dit onderdeel begint improviseert een van de '*professoresses*', schaarsgeklede, langbenige *beauties* (in Italië *veline* genaamd) de bliksem in een dans, iedere avond een andere. De dames mogen behalve mooi zijn ook een toelichting op de goede antwoorden geven en daarom noemt Conti ze *professoresses*. Helaas vallen ze direct door de mand als ze iets buiten de voorgeprogrammeerde antwoorden gevraagd wordt, zoals Conti soms heel vilein doet: ze weten niks van de onderwerpen waar ze over voorlezen.

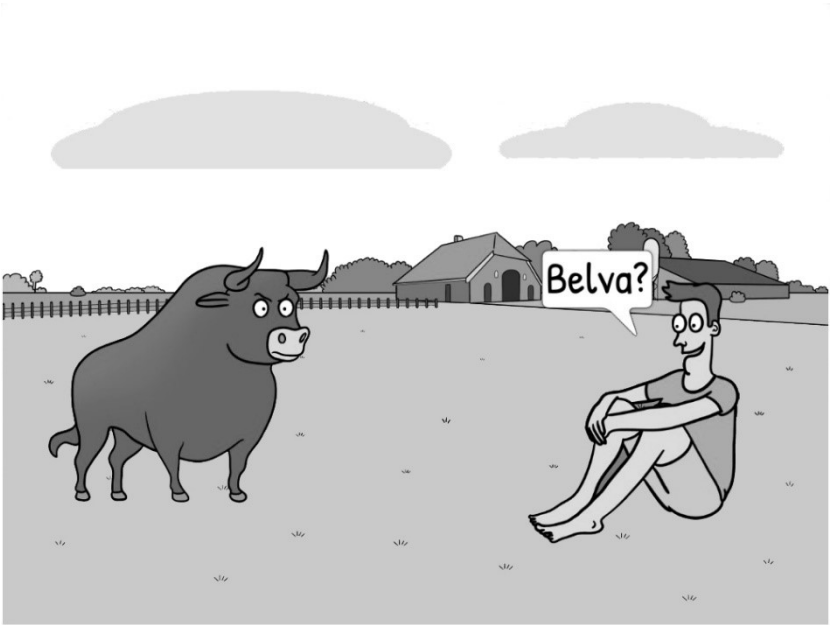
De *scossa* bestaat uit het kiezen van de foute antwoorden op een vraag uit een reeks van antwoorden. Je moet dus niet het goede antwoord, dat erbij staat, kiezen, zoals Conti avond aan avond opnieuw uitlegt. Want wie het goede antwoord

kies treft de bliksem. *Ti becca la scossa*. Het heeft heel wat afleveringen geduurd voordat ik begreep wat Conti zei. *Beccare*, treffen, wat een raar woord eigenlijk.

Beh

Een jonge Deense cursist bij de zomerschool in Bologna begon elk antwoord in het Italiaans met het stopwoordje *beh*, wat zoiets als 'nou' betekent. Bij het uitspreken ervan steek je je hoofd een beetje naar voren, trek je je kin naar achteren en je laat je mond na het uitstoten van de klank eventjes open staan. Het klonk een beetje schaapachtig. De jongen zag er zacht en goedhartig uit, met mooie blonde krullen, blauwe ogen en een smetteloos blanke huid. Best aantrekkelijk eigenlijk, dacht ik, terwijl ik al begon weg te dromen en er beelden voor mijn geestesoog verschenen van een zonnige, groene weide met bloeiende margrietten waar wij twee naakt overheen huppelden op weg naar een klaterend beekje met glashelder, koel water. Wat had hij een mooie ronde billen trouwens ... „*Stef, mi puoi dare un esempio dell'uso del congiuntivo?*” schalde de stem van Valeria opeens mijn dagdroom aan flarden. Ik schoot overeind en probeerde iets zinnigs te brabbelen.

Toen de engelachtige jonge Deen een paar dagen later zijn spreekbeurt moest houden, ging deze over zijn hobby: bloeddorstige horrorfilms waarin de afgehakte ledematen in het rond vlogen. Oeps, dat was wel een beetje in contrast met mijn romantische bloemenweide. Was de Deen soms een schaap in wolfskledij? Een *lupo travestito da pecora*?

Belva

Onze *postina*, vrouwelijke postbode, stapte uit haar auto, keek om zich heen en vroeg: „*Dove è la belva?*” Ze was gewend dat Thomas zodra hij het geluid van haar Panda hoorde, luid blaffend op haar af kwam stormen. Dan gooide ze een snoepje naar hem om hem af te leiden en tot rust te brengen. Maar nu was hij er niet. Of toch wel? Ik keek om me heen en zag zijn harige hondenkop net boven de muur uitkijken, de muur die ons terrein scheidde van dat van de buurman. Thomas was weer eens aan het buurten geweest maar had de postauto toch gehoord en was waarschijnlijk komen aanrennen om zijn snoepje niet mis te lopen. „*Eccola, la belva,*” zei de postbode en wierp hem alsnog zijn *bocconcino*, hapje toe. *Belva*, het woeste beest, zo noemde ze Thomas. Niet geheel ten onrechte! Gek is wel dat wild in het Italiaans met *selvaggio* wordt aangeduid: een ‘s’ in plaats van een ‘b’. Is *belva* misschien een samentrekking van *bestia selvaggia*, een wild beest?

Bravo

In Nederlandse theaters is de staande ovatie gemeengoed geworden, terwijl Italiaanse toeschouwers zich maar hoogst zeldzaam uit hun stoel verheffen (wel bij de *Inno Nazionale* uiteraard). Bravo roepen doen ze zowel in de Lage Landen als in de Laars, met dien verstande dat de niet-Italianen bij en voor iedereen het woord bravo gebruiken en Italianen *bravo* alleen voor een mannelijke zanger, acteur etc. Een dame is *brava*, en in meervoud geldt respectievelijk *bravi* en *brave*. Het laatste alleen bij uitsluitend uit vrouwen bestaande gezelschappen, want al bezit een orkest 99 dames en maar 1 heer, dan nog zijn ze *bravi* (of *brutti* natuurlijk).

Maar behalve in het theater en bij andere *spettacoli* hoor je het woord *bravo* ook soms in gesprekken. Iemand beweert iets (de regering bestaat alleen uit zakkenvullers, bijvoorbeeld) en de gesprekspartner uit een krachtig *Bravo!* om aan te geven dat hij het er 100% mee eens is. *Bravo* betekent hier zoets als: Jij snapt het, jij hebt het door, je bent *bravo*. Alternatieve uitdrukkingen zijn *Infatti!* en *Appunto!*